kanını dökmüş, diğerini dövmüş olan kimsedir. Sonunda sevaplarından şuna buna dağıtılır. Eğer sevapları borcunu ödemeden tükenirse alacaklılarının günahlarından alınıp ona yüklenir ve neticede ateşe atılır.” [31] Bir defasında da Hz. Muaz’a (r.a.): *‘…"Yâ Muâz! Allah'ın kulları üzerinde, kulların da Allah'ın üzerinde hakkı nedir bilir misin?’ buyurdu. Ben: ‘Allah ve Resulü bilir.’ dedim. Gerçekten Allah'ın kulları üzerindeki hakkı: Allah'a ibadet etmeleri ve ona hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır. Kulların Allah üzerindeki hakkı ise ona hiçbir şeyi ortak koşmayan kimseye azab etmemesidir.’ buyurdular…"*[32]

Hz. Peygamber (s.a.v.) konuşma sırasında zaman zaman jest ve mimiklerini kullanmış, bu sayede muhataplarının anlattığı konuyu daha iyi kavramalarını amaçlamıştır. Resulullah (s.a.v.) bir defasında “*Mümin diğer mümin için parçaları birbirine perçinlenmiş bina gibidir.*” buyurmuş, ardından da (bunu açıklamak için) parmaklarını birbirine kenetlemiştir.[33] Bir başka zaman ise “*Yetimi koruyup kollayan kişi ile ben, cennette şu ikisi gibiyiz.*” buyurmuş, işaret ve orta parmağını göstermiştir.[34]

Peygamberimiz (s.a.v.), konuşmalarında zamanlamaya dikkat ederdi. Her işinde olduğu gibi vaazlarında da kolaylığı tercih eder, dinleyenleri bıktırmayacak şekilde kısa konuşur, vaazları belli günlerde yapardı. Her perşembe günü halka vaaz veren Abdullah b. Mes‘ud bunu her gün yapmasını isteyenlere, “*Resulullah bize bıkkınlık gelebileceği endişesiyle özel vaaz zamanı ayırırdı, ben de size bıkkınlık vermemek için uygun vakitleri gözetiyorum.*” demiştir.[35]

İnsanların hatalarını yüzüne karşı söylemez, onları küçük düşürmez, onlara olumlu ve yapıcı bir üslupla hitap ederdi. Vaaz ve nasihatte doğrudan muhatabı suçlamak yerine dolaylı ifadelerle konuşurdu ve hataları düzeltirdi. "Bazılarına neler oluyor ki..."[36] şeklinde uyarıda bulunurdu. Yine Hz. Ayşe'nin anlattığına göre herhangi bir kimse hakkında olumsuz birşey anlatıldığında "Falan kimseye ne oluyor ki!" demez, "Bazılarına ne oluyor ki şöyle şöyle diyorlar!"[37] şeklinde hitap ederdi.

LİSTELEYELİM

Aşağıdaki boşluklara Hz. Muhammed’in (s.a.v.) hitabet ilkelerini listeleyiniz.

Hz. Muhammed’in (s.a.v.) hitabet ilkeleri

İnsanlara olumlu ve yapıcı bir üslupla hitap ederdi.
....
....
....
....
....
....

31 Müslim, "Birr", 59.
32 Müslim, "İman", 48-49-50.
33 Buhârî, "Mezâlim", 5.
34 Buhârî, "Edeb", 24.
35 Buhârî, "İlim", 11, 12; Müslim, "Münâfikûn", 82-83.
36 Müslim, Fedail, 127.
37 Ebu Davud, Edep, 5.